

Concept accountantsverslag 2018

Gemeente Gouda

29 mei 2019

Aan de raad van de gemeente Gouda
T.a.v. mevrouw E.J. Karman-Moerman,
raadsgriffier
Postbus 1086
2800 BB GOUDA

Rotterdam, 29 mei 2019
Kenmerk: MS/MF/RA...

Ter informatie: De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudspagina interactief. Aan de hand van de menustructuur kan door het document genavigeerd worden. Via een klik op het BDO-logo gaat u steeds één stap terug in de menustructuur totdat u uiteindelijk weer in het hoofdmenu (de inhoudsopgave) uitkomt.

Geachte leden van de raad,

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de gemeente Gouda (hierna te noemen 'gemeente') gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2018. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies van de jaarrekeningcontrole opgenomen.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de ambtelijke organisatie en de verantwoordelijke wethouder (de heer Bunnik). Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening heeft in het bijzonder dit jaar een aanzienlijke inspanning gevraagd van uw en onze mensen. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente bedanken voor de erg constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Met vriendelijke groet,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

C.M. Steehouwer Msc RA

Inhoudsopgave

Gemeente Gouda

1. Dashboard accountantscontrole

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

3. Resultaat en financiële positie

4. Belangrijkste bevindingen

Bijlagen

1. Dashboard accountantscontrole

Gemeente Gouda

Strekking controleverklaring	Belangrijkste bevindingen	Resultaat 2018												
- De jaarrekening 2018 is getrouw en rechtmatig. - Ongecorrigeerde controleverschillen blijven onder de goedkeuringstolerantie. - Jaarverslag en jaarrekening zijn verenigbaar. - De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV wordt nageleefd. - De WNT is nageleefd. - Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage.	- Uit het Sociaal Domein blijkt een verschil van € 278.394 (lasten te laag n.a.v. verantwoordingsinformatie) en een onzekerheid van € 3.560.142 (prestatielevering niet vast te stellen). - Eén contract is ten onrechte niet Europees aanbesteed (rechtmatigheidsfout: € 283.703) - De jaarrekening bevat een presentatiefout van €156.000 - Schattingen van het management zijn conservatief tot neutraal.	De gemeente Gouda heeft een positief resultaat gerealiseerd van € 17.649.000: <table><tr><th>(x €1.000)</th><th>2018</th><th>Begroting na wijzigingen</th></tr><tr><td>Saldo van baten en lasten</td><td>9.616</td><td>-/- 796</td></tr><tr><td>Mutatie reserves</td><td>8.033</td><td>7.863</td></tr><tr><td>Resultaat</td><td>17.649</td><td>7.067</td></tr></table>	(x €1.000)	2018	Begroting na wijzigingen	Saldo van baten en lasten	9.616	-/- 796	Mutatie reserves	8.033	7.863	Resultaat	17.649	7.067
(x €1.000)	2018	Begroting na wijzigingen												
Saldo van baten en lasten	9.616	-/- 796												
Mutatie reserves	8.033	7.863												
Resultaat	17.649	7.067												
Ontwikkeling GREX	Top 5 aandachtspunten voor 2019	Uw financiële positie vergeleken												
- Totale omvang verliesvoorziening grondexploitatie is met € 440.000 afgenomen t.o.v. 2017. - Middenwillens is in een vergevorderd stadium en bevat weinig resterende risico's. - Spoorzone is in een vergevorderd stadium, maar bevat nog onzekerheden t.a.v. de verwachte grondopbrengsten a.g.v. een mislukte tender in 2018. De verlaging van de grondopbrengst en de onzekerheden zijn verwerkt in de grex. - Westergouwe fase 1 t/m 3 zijn in exploitatie. In 2018 is door de raad een besluit genomen over het in exploitatie nemen van fase 3. - De waardering van de projecten is aanvaardbaar.	- Verder blijven doorontwikkelen van de verbijzonderde interne controle functie (ook gezien de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording vanaf 2021). - GreX Spoorzone: vaststellen gewijzigde programmering in 2019. - Actualiseren van de meerjarenonderhoudsplannen in 2019 waarbij dotaties in de jaarrekening conform MJOP's dienen te zijn. - Het laten goedkeuren door de gemeenteraad van individuele mutaties van reserves. - Voorziening voor dubieuze bijstandsdebiteuren in 2019 actualiseren aan de hand van ervaringscijfers uit het verleden (minimaal 5 jaar).	Het weerstandsvermogen van de gemeente is ruim voldoende: Ratio weerstandsvermogen <table><tr><th>Jaar</th><th>Ratio</th></tr><tr><td>2015</td><td>1,24</td></tr><tr><td>2016</td><td>1,45</td></tr><tr><td>2017</td><td>2,02</td></tr><tr><td>2018</td><td>1,80</td></tr></table>	Jaar	Ratio	2015	1,24	2016	1,45	2017	2,02	2018	1,80		
Jaar	Ratio													
2015	1,24													
2016	1,45													
2017	2,02													
2018	1,80													

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Gemeente Gouda

2.1 De jaarrekening is getrouw & rechtmatig

2.2 Toelichting controleverschillen

2.3 Toelichting onrechtmatigheden

2.4 BBV, WNT en SiSa

2.5 Gecorrigeerde fouten

2.6 Top 3 aandachtspunten voor 2019

2.1 De jaarrekening is getrouw & rechtmatig

Gemeente Gouda

De jaarrekening 2018 is getrouw & rechtmatig

Wij zijn voornemens bij de jaarrekening 2018 van de gemeente Gouda een goedkeurende controleverklaring af te geven met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid. Een goedkeurende verklaring met betrekking tot getrouwheid betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva per 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Wij hebben enkele controleverschillen geconstateerd van beperkte omvang die door de gemeente zijn gecorrigeerd. Naast de geconstateerde en verwerkte controleverschillen, zijn tijdens onze controle ook controleverschillen geconstateerd ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid die niet zijn verwerkt:

Post/omschrijving van de toelichting	Fouten	Onzekerheden	Verwijzing
Getrouwheid			
Uitgaven Sociaal Domein te laag verantwoord	278.394	3.560.142	Paragraaf 2.2
Presentatiefout inzake overlopende passiva	156.000	-	Paragraaf 2.2
Totaal	434.394	3.560.142	
Rechtmatigheid			
Uitgaven Sociaal Domein te laag verantwoord	319.326	3.560.142	Paragraaf 2.2
Presentatiefout inzake overlopende passiva	156.000	-	Paragraaf 2.2
Aanbestedingsonrechtmatigheid	283.703	-	Paragraaf 2.3
Totaal	759.029	3.560.142	

Wij concluderen dat de resterende niet-verwerkte controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel en hebben derhalve een goedkeurende verklaring verstrekt met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid. De goedkeurings-tolerantie bedraagt € 1.715.513 voor fouten en € 6.994.013 voor onzekerheden.

2.2 Toelichting controleverschillen

Gemeente Gouda

Te laag
verantwoorde last
sociaal domein

1. Uitgaven Sociaal Domein

Op basis van de ontvangen productieverantwoordingen van de zorgaanbieders zijn de verantwoorde lasten voor WMO en Jeugdzorg € 331.275 te laag. Het verschil wordt vooral veroorzaakt doordat de gemeente medio april een inschatting heeft gemaakt van de verwachte zorglasten op basis van de op dat moment beschikbare informatie vanuit zorginstellingen, passend in het draaiboek jaarafsluiting. Naderhand zijn van de zorginstellingen de definitieve productie-verantwoordingen ontvangen waardoor de lasten beperkt hoger zijn uitgevallen, aangezien alle informatie tot formele datum van opmaak van de jaarrekening moeten worden meegenomen in onze oordeelsvorming. Deze te lage lasten voor WMO en Jeugdzorg worden gedeeltelijk gecompenseerd door te lage baten voor PGB afwikkeling. Op basis van de bestedingen in de portal zijn de verantwoorde lasten in de jaarrekening € 97.158 te hoog voor de PGB's voor Wmo en Jeugd. De gemeente is in de lasten uitgegaan van de toegekende budgetten aan cliënten. Deze budgetten worden veelal niet volledig uitgenut. De berekende last die verantwoord had moeten worden is de doorgegeven last door de SVB in de portal medio april 2019 waarin de bestedingen tot dat moment zijn opgenomen. Vanuit de controle van de PGB's bij de SVB zijn eveneens bevindingen gerapporteerd welke doorwerken voor de gemeente Gouda. Ten aanzien van de getrouwheid betreft dit een te laag verantwoorde last van € 44.277. Per saldo is derhalve sprake van een te laag verantwoorde last (getrouwheidsfout) van € 278.394. Voor een uitgebreide beschrijving van de bevindingen en werkzaamheden m.b.t. het sociaal domein verwijzen wij naar paragraaf 4.6 van dit verslag.

Onjuiste
presentatie
balanspost

2. Presentatiefout

In de jaarrekening van de gemeente zijn onder de overlopende passiva - Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel - twee voorschotbedragen gepresenteerd die niet meer besteed mogen worden aan het doel waarvoor ze verkregen zijn:

- Volwasseneducatie Subsidie Rijk 2017 € 108.000 en
- Volwasseneducatie Subsidie Rijk 2018 € 48.000.

Beide bedragen zullen teruggestort moeten worden aan het Rijk en hadden derhalve als netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar gepresenteerd moeten worden.

2.3 Toelichting onrechtmatigheden

Gemeente Gouda

Kredietoverschrijdingen zijn niet van invloed op ons oordeel

1. Kredietoverschrijdingen € 910.218

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid hebben wij tevens de lastenoverschrijdingen op investeringskredieten getoetst om vast te stellen of de gerealiseerde uitgaven binnen de door de gemeenteraad geautoriseerde begroting zijn gebleven. Uit deze analyse blijkt dat op enkele investeringskredieten sprake is van een overschrijding van de door de gemeenteraad vastgestelde investeringskredieten.

Ten aanzien van de afgesloten kredieten ultimo 2018 blijkt dat enkele kredieten (7 stuks) voor kleinere bedragen (enkele duizenden Euro's per toegewezen krediet) overschreden worden voor een totaal van € 76.577 (op individueel niveau). De overschrijdingen op kredieten zijn lager dan de rapporteringstolerantie van € 100.000. Naast deze kleinere overschrijdingen heeft de gemeente op het krediet voor 'Rioleringskrediet 2018 - 40 jaar' een overschrijding van € 833.641 gepresenteerd. Dit wordt veroorzaakt omdat investeringen uit 2019 naar voren zijn gehaald en zijn uitgevoerd in 2018. In 2019 heeft de gemeenteraad wederom een krediet beschikbaar gesteld voor rioleringswerkzaamheden. Overschrijding past derhalve binnen het bestaande beleid en de totale kredietomvang (inclusief boekjaar 2019). Derhalve hebben wij voor deze overschrijding geen onrechtmatigheid in ons oordeel meegewogen.

Onrechtmatige aanbestedingen

2. Aanbestedingen € 283.703

In het kader van de rechtmatigheidscontrole hebben wij de juiste toepassing van de Europese aanbestedingsrichtlijnen gecontroleerd aan de hand van een zogenaamde inkoopanalyse. Om u te ondersteunen bij het zo goed mogelijk zelf kunnen vaststellen of de gemeentelijke organisatie overeenkomstig de aanbestedingswetgeving heeft gehandeld, is een handreiking aan u verstrekt waarin alle relevante elementen zijn opgenomen als toetspunten, inclusief een praktische vertaling hoe dit te doen. Op basis van de uitgevoerde controle hebben wij vastgesteld dat één contract ten onrechte niet Europees is aanbesteed. Het betreft hier een contract dat in 2016 voor drie jaar is aangegaan en voorgaande jaren ook al als onrechtmatigheid is gemeld (betreft jaarlijkse uitgaven op dit contract). In 2019 vindt hier een nieuwe aanbestedingsprocedure voor plaats.

Geen onrechtmatigheden BUIG tellend voor SiSa verantwoording

3. Rechtmatigheidsfouten in de gebundelde uitkeringen Participatiewet

Op basis van de uitgevoerde controlewerkzaamheden ten aanzien van de gebundelde uitkeringen Participatiewet hebben wij geen rechtmatigheidsfouten geconstateerd die in het kader van de SiSa-controle gerapporteerd moeten worden.

2.4 BBV, WNT en SiSa

Gemeente Gouda

Het BBV wordt nageleefd	Bevindingen ten aanzien van naleving van de wettelijke verslaggevingsregels (BBV) Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente de wettelijke verslagleggingsregels (BBV) heeft nageleefd.
WNT-verantwoording voldoet aan de vereisten	Naleving van de (publicatieverplichtingen) WNT De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2018 niet meer bedragen dan € 189.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling. Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is BDO als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2018 van de gemeente Gouda niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2018 van de gemeente Gouda voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.
Geen bevindingen SiSa-bijlage	SiSa-bijlage Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachting accountantscontrole SiSa 2018. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Zie tevens bijlage B.

2.5 Gecorrigeerde fouten

Gemeente Gouda

Overzicht gecorrigeerde fouten

Naast de geconstateerde en niet-verwerkte controleverschillen, zijn tijdens onze controle de volgende controleverschillen geconstateerd en door de ambtelijke organisatie aangepast in de jaarrekening.

Resterende, niet-verwerkte controleverschillen 2018 getrouwheid

Nummer	Omschrijving	Betreft post/toelichting	Fouten	Onzekerheden
1	Ten onrechte opgenomen voorziening voor onderhoud	Voorzieningen	€ -1.277.471	€ -
2	Reservering vakantiegeld Participatiewet	Overlopende passiva	€ 534.234	€ -
3	Reclassificatie afwikkeling NSDMH 2015-2017	Staat van baten en lasten	€ 301.509	€ -
4	Reclassificatie afwikkeling NSDMH 2015-2017	Staat van baten en lasten	€ -301.509	€ -
5	Vooruitbetaalde huurkosten onjuist geclassificeerd	IVA - Bijdrage activa derden	€ -706.000	€ -
6	Vooruitbetaalde huurkosten onjuist geclassificeerd	Overlopende activa - Vooruitbetaald kosten	€ 706.000	€ -
7	Rekening-courantverhouding met Svn	FVA - Overige langlopende lening	€ -893.000	€ -
8	Rekening-courantverhouding met Svn	Uitzettingen - RC verhouding	€ 893.000	€ -
9	Verstrekke kasgeldlening onjuist gerubriceerd	Uitzettingen - Verstrekke kasgeldlening	€ 199.000	€ -
10	Verstrekke kasgeldlening onjuist gerubriceerd	Uitzettingen - Overige uitzettingen	€ -199.000	€ -
11	Betreft onjuiste classificatie van debiteur	Uitzettingen - Vordering openbaar lichaam	€ 145.000	€ -
12	Betreft onjuiste classificatie van debiteur	Uitzettingen - Overige vorderingen	€ -145.000	€ -
	Totaal		€ -743.237	€ -
	Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)		€ 2.639.250	€ 7.917.750
	Performance materialiteit (65% van de materialiteit)		€ 1.715.513	€ 6.994.013
	Door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie		€ 50.000	€ 50.000

De organisatie heeft bovenstaande correctieposten in de definitieve jaarstukken gecorrigeerd. De gemeente organisatie heeft voor aanvang van onze controle zelf al enkele correctieposten op de concept jaarstukken kenbaar gemaakt die samen met onze bevindingen gecorrigeerd moesten worden. Deze correctieposten maken geen deel uit van dit overzicht. Dit betreffen alleen de correctieposten die op basis van de accountantscontrole zijn gecorrigeerd.

2.6 Top 5 aandachtspunten voor 2019

Gemeente Gouda

1. Doorontwikkeling IC en VIC	Doorontwikkeling IC en VIC De interne controle vindt met name plaats in de lijn van de processen, waarna op concernniveau de uitkomsten van de IC-werkzaamheden worden verzameld door de VIC. In de aanloop naar de invoering van het door het college af te geven rechtmatigheidsoordeel in de jaarstukken over 2021 en ter vergroting van de slagkracht en beheersbaarheid, adviseren wij u de interne controle (IC) samen te voegen met de verbijzonderde interne controle (VIC) en deze centraal in te richten op concernniveau (bij voorkeur direct onder uitvoering van de controller). Dit borgt de kwaliteit en uniformiteit van de werkwijze, maar maakt de organisatie ook slagvaardiger waar het gaat om doorgronden, analyseren en opvolgen van bevindingen. Indien de afstemming over de reikwijdte, aantallen te toetsen transacties en te verrichten werkzaamheden met ons plaatsvindt, wordt de toegevoegde waarde ook richting accountant optimaal benut en worden aanvullend uit te voeren deelwaarnemingen door de organisatie maximaal beperkt. Vanzelfsprekend hebben wij onze eigen verantwoordelijkheid als het gaat om het verifiëren van de door de VIC uitgevoerde werkzaamheden.
2. Besluitvorming Spoorzone	Besluitvorming Spoorzone In 2017 is een begin gemaakt met de verbreding van het bestemmingsplan. Naast kantoren moet de bouw van woningen en voorzieningen in de Spoorzone mogelijk worden. Door het college is in april 2018 besloten tot een tender aan marktpartijen op het gebied van wonen. Bij het MPG 2018 is aan de raad gemeld dat voor de ontwikkeling van het gebied een partij wordt gezocht die woningbouw kan realiseren. Deze tender is mislukt (hierover zijn college en raad informeel geïnformeerd), waarbij prijs in combinatie met eisen het struikelblok bleek. De grondwaarde is na deze tender geüpdatet en heeft een forse afwaardering als gevolg gehad. Hierin is verder een afslag van 20% gedaan vanwege de vele onzekerheden. Er is momenteel geen raadsbesluit (en overigens geen collegebesluit) genomen t.a.v. de gewijzigde programmering en financiële impact hiervan. Het verwerken van de lagere grondopbrengsten en onzekerheden a.g.v. de gewijzigde programmering ligt hiermee niet in lijn met de notitie grondexploitaties en notitie gebeurtenissen na balansdatum van de commissie BBV. Gezien de huidige omstandigheden en de ontwikkelingen in 2018 is het ons inziens echter gerechtvaardigd om de lagere opbrengsten te verwerken in de grondexploitatiebegroting, en daarmee in de verliesvoorziening per 31-12-2018.

2.6 Top 5 aandachtspunten voor 2019

Gemeente Gouda

3. Analyse waardering bijstandsdebiteuren	Voorziening dubieuze bijstandsdebiteuren De gemeente hanteert een twee jaartermijn voor toetsing van de aannemelijkheid en onderbouwing van het percentage dat moet worden voorzien van de bijstandsdebiteuren. Het toetsen van de plausibiliteit van deze percentages dient plaats te vinden aan de hand van ervaringscijfers van de afgelopen jaren, waaronder de afboekingen, ontvangsten en opboekingen van de diverse bijstandsdebiteuren. Het toepassen van een benchmark met gemeenten van een zelfde grootte en sociale samenstelling is ook een middel om de inschatting in perspectief te plaatsen, maar is vanzelfsprekend minder sterk dan wanneer de eigen situatie over een langere periode wordt geanalyseerd en betrokken in de inschatting van oninbaarheid. Momenteel wordt hiervoor nog een te globale werkwijze gehanteerd en wordt ook slechts beperkt naar realisatie gekeken ter toetsing van de eigen inschattingen. Derhalve dienen de uitgangspunten waarop de voorziening gebaseerd is in 2019 nader uiteengezet te worden. Wij adviseren de gemeente Gouda de methodiek in 2019 te actualiseren en de voorziening te herijken. Deze stap is noodzakelijk voor een beter inzicht in de inbaarheid en waardering van deze vorderingen. Ervaring leert dat relatief uitgebreide steekproeven op debiteurniveau veel inzicht geven in de opbouw van het debiteurenbestand en leidt meer dan eens tot het verbijzonderen van de totale populatie in min of meer homogene deelmassa's wat een nauwkeuriger inschatting en toetsing mogelijk maakt.
4. Detaillering besluitvorming reservemutaties	Mutaties op reserves De gemeente past de begroting aan op basis van de tussentijdse eerste en tweede begrotingswijzigingen. Mutaties in individuele reserves worden niet individueel ter goedkeuring aan de gemeenteraad voorgelegd (gemeenteraad geeft akkoord op totalen van dotaties en onttrekkingen). Wij adviseren u de gemeenteraad de mutaties voor reserves op individueel niveau te laten goedkeuren. Dit komt de transparantie, controleerbaarheid en het budgetrecht van uw gemeenteraad ten goede.
5. Actualisatie onderhoudsplannen en borging kosten-egalisatie	Actualiseren Meerjarenonderhoudsplannen De gemeente Gouda heeft meerjarenonderhoudsplannen die zijn opgesteld voor de duur van 10 jaar. De dotaties dienen gebaseerd te zijn op deze meerjarenonderhoudsplannen. Wij hebben tijdens de controle vastgesteld dat de dotaties vaak niet in overeenstemming zijn met de dotaties in de meerjarenonderhoudsplannen. Wij adviseren u deze voor de jaarrekening 2019 wederom in overeenstemming te brengen met de aangepaste meerjarenonderhoudsplannen. Op totaalniveau voor alle voorzieningen blijven de afwijkingen beperkt onder de rapporteringstolerantie. Het risico bestaat echter dat het egaliserende karakter dat een voorziening heeft niet wordt gerealiseerd, dan wel dat plannen niet actueel zijn, als gevolg waarvan volledige vrijval van de voorziening dient plaats te vinden.

3. Resultaat en financiële positie

Gemeente Gouda

3.1 Resultaat 2018

3.2 Uw financiële positie vergeleken

3.1 Resultaat 2018

Gemeente Gouda

Resultaat 2018
ten opzichte van
de gewijzigde
begroting
bedraagt
€ 10,6 miljoen

Het resultaat van de gemeente Gouda over het jaar 2018 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 10.582.000 voordelig. In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

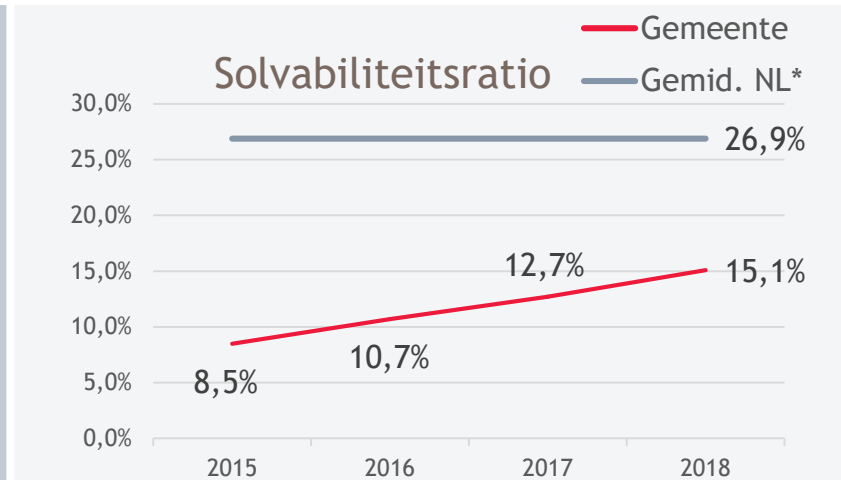
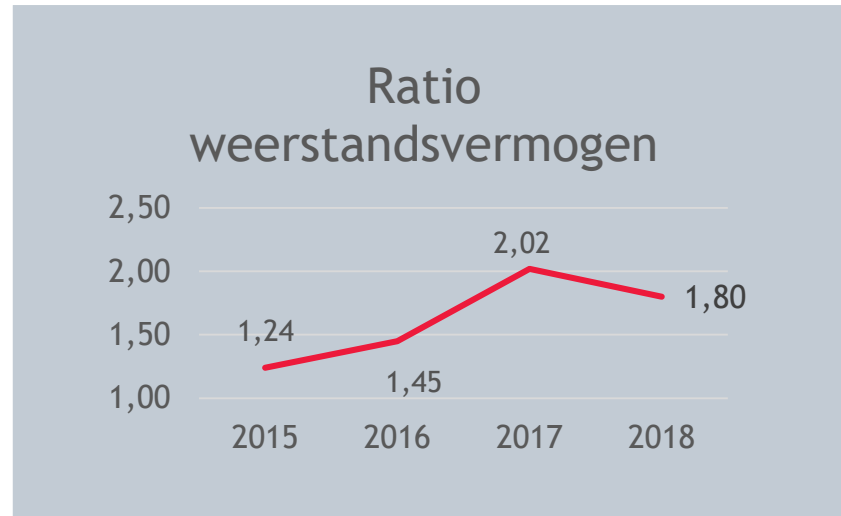
Overzicht van baten en lasten	2018	Begroting na wijzigingen	Verschil
Saldo van baten en lasten	€ 9.616.000	-/- € 796.000	€ 10.412.000
Onttrekkingen reserves	€ 4.680.000	€ 4.680.000	€ 0
Dotatie aan reserves	€ 12.713.000	€ 12.533.000	€ 170.000
Resultaat	€ 17.649.000	€ 7.067.000	€ 10.582.000

Het saldo van baten en lasten (exclusief mutaties reserves) 2018 wijkt veel af van de totale begrote lasten (na wijziging) door de omslag van verlies naar een groot positief saldo. Het resultaat op de reserves is minimaal (onttrekkingen en dotaties zijn nagenoeg conform begroting gerealiseerd).

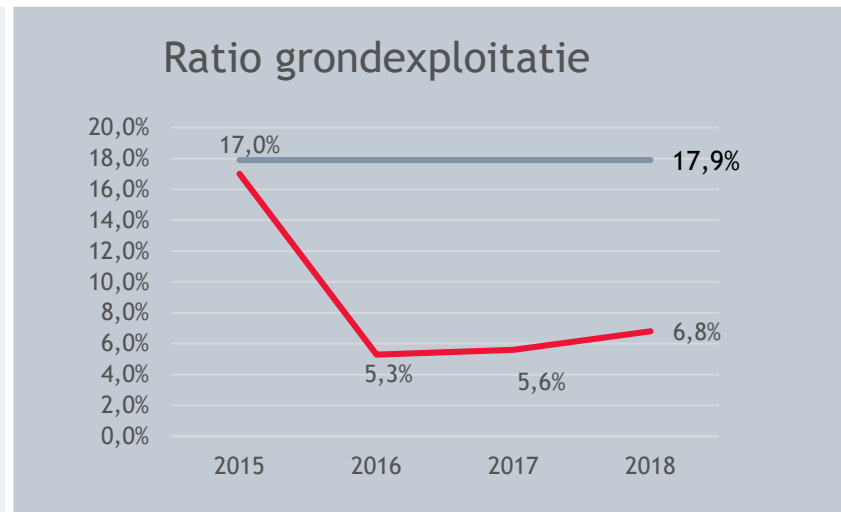
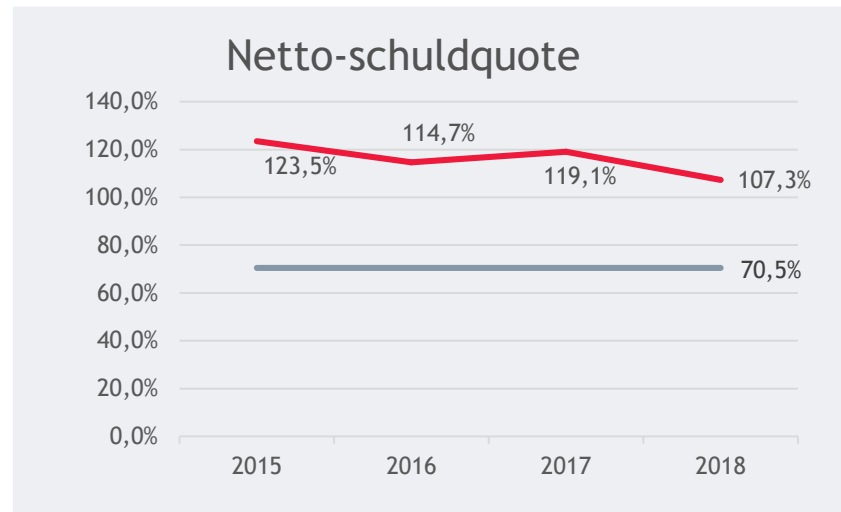
Op basis van onze ervaringsnorm bij gemeenten is een afwijking van 2-3 % inherent aan een complex begrotingsproces. Een analyse van het bedrag van € 10,6 mln. is opgenomen op pagina 123 tot en met 132 van de jaarstukken van de gemeente.

3.2 Uw financiële positie vergeleken

Gemeente Gouda

* De bron voor de gemiddelden NL betreft het gemiddelde over 2017 voor gemeenten in de categorie 50.000 - 100.000 inwoners volgens de BDO Financiële benchmark

3.2 Uw financiële positie vergeleken

Gemeente Gouda

Kengetallen moeten in relatie tot elkaar worden gezien

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Financiële positie gemeenten onder druk

Ontwikkeling Nederlandse gemeenten

Het zijn roerige tijden voor gemeenten. De recessie - met de teruglopende inkomsten, tegenvallende grondverkoop en zware bezuinigingen - was nog maar net achter de rug, of de volgende grote uitdaging diende zich aan: het sociaal domein. Sinds 2015 bent u verantwoordelijk voor een groot aantal taken in het sociaal domein: maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en arbeidsparticipatie. Dat is een monsterklus, operationeel én financieel! Gemeenten kunnen die taken, die gemiddeld bijna 40% van de totale begroting uitmaken, nu nog nét dragen. De meeste gemeenten geven echter aan dat het sociaal domein zwaar drukt op de begroting en vrezen dat het water ze straks financieel tot aan de lippen komt te staan. Of erger. Dat roept de vraag op hoe financieel gezond de Nederlandse gemeenten zijn. En wat betekent dit alles voor de komende jaren?

Om daarover helderheid te geven, hebben wij vanuit de branchegroep Lokale Overheid de financiële cijfers en kengetallen van alle gemeenten in Nederland over 2008 tot en met 2017 op een rij gezet en geanalyseerd. De uitkomsten daarvan zijn niet eenduidig; daarvoor zijn de verschillen tussen gemeenten, provincies en (krimp)regio's te groot. Landelijk gezien ontdekten wij echter wel degelijk een trend: de algehele solvabiliteit is tussen 2009 en 2017 gedaald van 42% naar 35%. Juist nu de gemeenten als gevolg van de nieuwe verplichtingen in het sociaal domein onder grote financiële druk staan, is dat een zorgelijke ontwikkeling. De bewegingsvrijheid van gemeenten neemt af omdat gemeenten steeds minder invloed hebben op hun uitgaven. Krimpregio's hebben het zwaar. Dat vraagt om hernieuwde aandacht voor de weerbaarheid en wendbaarheid (stresstesten), een risicogericht financieel toezicht, de herijking van de Algemene Uitkering en nieuwe vormen van samenwerken. Hoe dan ook: deze uitdagingen betekenen dat gemeenten keuzes moeten maken.

3.2 Uw financiële positie vergeleken

Gemeente Gouda

Uw weerstands-
vermogen is ruim
voldoende

Weerstandsvermogen gemeente Gouda is ruim voldoende

In de paragraaf weerstandsvermogen heeft het college een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 31,7 miljoen. In het weerstandsvermogen ultimo 2018 is, conform het vastgestelde beleid, geen bedrag meegeteld van aanwendbare bestemmingsreserves. De gemeente heeft aan niet meegetelde bestemmingsreserves nog een bedrag van € 23,3 mln. beschikbaar ultimo 2018. Ingeval van calamiteiten is het mogelijk om een deel van deze reserves een andere aanwending te geven.

In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de relevante risico's benoemd. De gemeente Gouda heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald op maximaal € 17,6 miljoen. Het weerstandsvermogen van de gemeente Gouda is ruim voldoende te noemen.

De gemeente kan
aan haar lange
termijn
verplichtingen
voldoen

Solvabiliteit en netto-schuldquote

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2018 15,1%. Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de gemeente in staat is om haar verplichtingen op lange termijn de voldoen. De solvabiliteit van de gemeente Gouda ligt onder het landelijk gemiddelde over de jaren 2015 tot en met 2018 voor gemeenten in de categorie tussen de 50.000 tot 100.000 inwoners.

De netto schuldquote bedraagt 107,3%. De netto-schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. De in de afgelopen jaren gerealiseerde dalende trend heeft zich in 2018 verder doorgezet, wat een goede ontwikkeling is.

De solvabiliteit laat een positieve ontwikkeling zien ten opzichte van voorgaande jaren, maar blijft nog achter bij vergelijkbare gemeenten. De netto-schuldquote is het afgelopen jaar weer iets verbeterd maar ligt nog ver boven het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten.

Financieel risico
als gevolg van de
grondexploitatie
is lager dan
gemiddeld

Ratio grondexploitatie

Voor de ratio grondexploitatie geldt dat hoe lager deze is, hoe beter. De ratio grondexploitatie van de gemeente Gouda is relatief laag, maar neemt wel iets toe doordat de grondpositie (de waarde van de grond) ten opzichte van de totale baten hoger wordt. De ratio is beter dan het landelijk gemiddelde van gemeenten.

4. Belangrijkste bevindingen

Gemeente Gouda

4.1 Financiële beheersing en toezicht

4.2 Schattingsposten

4.3 Ontwikkeling grondexploitatie

4.4 Begraafrechten

4.5 Begrotingsrechtmatigheid

4.6 Sociaal domein uitgelicht

4.1 Financiële beheersing en toezicht

Gemeente Gouda

Financiële beheersing en toezicht	Bevindingen naar aanleiding van onze interimcontrole Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze managementletter d.d. 29 november 2018. Conclusies ten aanzien van de AO/IB van uw gemeente: • Processen zijn in opzet, bestaan (inclusief IT) aanwezig en worden getoetst door de VIC. • Wij kunnen echter onvoldoende steunen op de werking van de interne beheersingsmaatregelen in deze processen omdat deze vaak niet (zichtbaar) in de processen aanwezig zijn. • Onze controle is nagenoeg gegevensgericht waarbij de (V)IC voorbereidende werkzaamheden uitvoert voor onze (jaarrekening)controle.
Proces jaarafsluiting en controle	Proces van de controle De afspraken inzake de aanlevering van de concept jaarrekening en de onderliggende documentatie zijn door de gemeente Gouda nagenoeg volledig nageleefd. Enkele op te leveren stukken inzake jaarrekeningposten, waaronder bijvoorbeeld de SiSa, zijn later aangeleverd dan gepland. Dit is overigens wel bij aanvang van de controle door uw gemeente gemeld. Vragen naar aanleiding van onze controle zijn snel beantwoord en de kwaliteit van de aangeleverde concept jaarrekening is van goed niveau en tijdig beschikbaar. De samenwerking met de betrokken medewerkers van de gemeente Gouda ervaren wij als constructief en plezierig. De uitvoering van de controle heeft door ziekte en afwezigheid van enkele van onze medewerkers niet conform de planning plaatsgevonden, waardoor de doorlooptijd van de controle en van het stellen van vragen aan de organisatie ook langer zijn geweest. Er is tot op een laat moment in het proces in een prettige samenwerking veel werk verzet om toch tijdig een goede en gecontroleerde jaarrekening aan de Raad aan te kunnen bieden. Wij willen u via deze weg nogmaals bedanken voor de constructieve inzet en het wederzijdse begrip en hopen deze wijze van samenwerking in de toekomst voort te zetten.

4.2 Schattingsposten

Gemeente Gouda

Schatting zijn in het wisselend van aard

- Conservatief
- Neutraal
- Optimistisch

Beoordeling schattingsproces

Inherent aan het opmaken van een jaarrekening, is dat het college schattingen moet maken. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het management. Een goed inzicht in de jaarrekening vereist kennis van deze posten. Als onderdeel van de controle hebben wij de aanvaardbaarheid van de schattingen beoordeeld. In het hierna opgenomen overzicht hebben wij van de jaarrekeningposten waaraan een belangrijke schatting ten grondslag ligt grafisch weergegeven op welke wijze wij de door het college gebruikte mate van prudentie inschalen.

Post in de jaarrekening	Bedrag	Beoordeling huidig boekjaar	Toelichting schatting
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	€ 34.265	 	Voorziening dubieuze debiteuren wordt statisch bepaald en is neutraal van opzet
Voorziening dubieuze belastingdebiteuren	€ 337.137	 	Voorziening dubieuze debiteuren wordt bepaald a.d.h.v. de opgave van BSGR
Voorziening dubieuze bijstandsdebiteuren	€ 2.683.059	 	Voorziening dubieuze debiteuren wordt bepaald op basis van ontvangsten in eerdere jaren
Waardering grondexploitaties	€ 5.487.530	 	De waardering van de grondexploitaties is neutraal. Zie hiervoor hoofdstuk 4.3.

4.2 Schattingsposten

Gemeente Gouda

Toelichting schattingsposten

1. Waardering debiteuren algemeen (€ 34.265)

De voorziening dubieuze debiteuren wordt bepaald op basis van de statische methode voor eigen debiteuren van de gemeente, waarbij afhankelijk van de achtergrond/soort van de debiteur en het aantal dagen dat het openstaande saldo oud is, wordt bepaald of deze opgenomen moet worden in de voorziening. De methodiek is overzichtelijk en goed toepasbaar voor de gemeente (relatief beperkt aantal debiteuren). Wij classificeren deze inschatting als realistisch (neutraal).

2. Waardering belastingdebiteuren (€ 337.137)

Voor belastingdebiteuren wordt de informatie over de voorziening ontvangen van de BSGR die de uitvoering van de gemeentelijke belastingtaken in mandaat uitgevoerd. De verantwoording van de BSGR inclusief het debiteurenoverzicht en het deel dat in een voorziening opgenomen moet worden, wordt voorzien van een ISAE 3402 type 2 verklaring. De gemeente Gouda wijkt echter af van de opgave van de BSGR voor de omvang van de voorziening. De hoogte van de voorziening volgens de BSGR zou € 275.610 moeten zijn. Verschil van € 55.034 wordt veroorzaakt doordat de gemeente Gouda andere percentages voor oninbaarheid hanteert over de jaarlagen dan de BSGR. Reden van de gemeente om af te wijken is dat de BSGR bij de risicoweging uitgaat van de ouderdom per aanslagregel met als meetpunt de dagtekening van de aanslag. Gouda gaat bij de risicoweging echter uit van het heffingsjaar waarop de aanslagregel betrekking heeft. Voor de bepaling van de voorziening is het moment van oplegging van de aanslag bepalend voor bepaling van de voorziening. Derhalve is de methodiek van de BSGR de beste weergave van de omvang van de voorziening. De methodiek van de gemeente vinden wij derhalve conservatief maar aanvaardbaar.

3. Waardering bijstandsdebiteuren

Voor de voorziening bijstandsbelastingdebiteuren is hetzelfde percentage voor onzekerheid toegepast als voorgaand jaar. Dit percentage is getoetst aan de werkelijke ontvangsten in 2018. Voor 2018 is meer dan 75% van de vordering voorzien in een voorziening dubieuze bijstandsdebiteuren. Dit lijkt op basis van benchmarking met andere gemeenten iets aan de hoge kant. De gemeente hanteert een twee jaartermijn voor toetsing van de aannemelijkheid en onderbouwing van het percentage dat moet worden voorzien.

Het toetsen van de plausibiliteit van deze percentages dient plaats te vinden aan de hand van ervaringscijfers van de afgelopen jaren aan de hand van de afboekingen, ontvangsten en opboekingen van de diverse bijstandsdebiteuren. Korthedshalve verwijzen wij naar paragraaf 2.6, het derde aandachtspunt. De methodiek van de gemeente vinden wij derhalve conservatief maar aanvaardbaar.

4.2 Schattingsposten

Gemeente Gouda

Toelichting schattingsposten

4. Waardering grondexploitaties (€ 5.487.530)

De voorzieningen voor grondexploitaties is op te splitsen in drie afzonderlijke complexen:

- Grondexploitatie Westergouwe € 1.587.530
- Grondexploitatie Middenwillens € 400.000
- Grondexploitatie Spoorzone € 3.500.000

Verliesvoorziening grondexploitatie Westergouwe (€ 1,6 miljoen)

Voor Westergouwe fase 1 t/m 3 heeft de gemeente een verliesvoorziening getroffen voor het verwachte tekort. De planeconoom bepaalt het verwachte eindresultaat, de regiefunctionaris grondexploitaties bepaalt de voorziening. Daarnaast heeft een second opinion door een extern bureau plaatsgevonden op de schattingen in het project. Het project is in volle gang en er moet nog een aanzienlijk deel gerealiseerd worden. De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd:

- Parameters: De gehanteerde parameters voor kostenstijging en opbrengstenstijging zijn beide 2%, m.u.v. de civiele kostenstijging. Deze is voor de jaren 2019 t/m 2021 bepaald op 3%. De gehanteerde percentages zijn in overeenstemming met de huidige markt. Wij adviseren de gemeente de huidige werkwijze van jaarlijkse actualisatie van de ontwikkelingen voor de kosten en opbrengstenstijgingen voort te zetten en te blijven volgen, zodat bijstelling kan plaatsvinden indien de kosten- of opbrengstenstijgingen een ander beeld laten zien in de toekomst. De rekenrente bedraagt 3% en is gebaseerd op de werkelijke rente op de leningen van de gemeente met een maximale afwijking van 0,5%.
- Grondopbrengsten: De nog te realiseren grondopbrengsten voor fase 1 zijn gecontracteerd. Dit geldt grotendeels ook voor fase 2. De geschatte grondprijzen m.b.t. fase 2 en 3, hoofdzakelijk gebaseerd op externe taxaties, zijn marktconform.
- Kosten: De kosten voor het project zijn licht conservatief ingeschat, waarbij de werkelijke kosten mogelijk beperkt lager zullen uitvallen.
- Fasering: De fasering voor de nog uit te voeren werkzaamheden voor bouwrijp en woonrijp maken en uitgeven van de grond is realistisch.
- De algehele conclusie voor het project Westergouwe is dat de schattingen aanvaardbaar zijn en enigszins conservatief, waardoor mogelijk een deel van de verliesvoorziening in de toekomst niet (geheel) noodzakelijk is. Voor een nadere toelichting op het project Westergouwe zie hoofdstuk 4.3.

Verliesvoorziening grondexploitatie Middenwillens en Spoorzone (€ 3,9 miljoen)

- De projecten Middenwillens en Spoorzone zijn in een vergevorderd stadium. Op het project Middenwillens zijn de risico's hierdoor beperkt. Op het project Spoorzone zijn nieuwe risico's ontstaan. Dit is het gevolg van een mislukte tender voor de grondverkoop in 2018 en het ontbreken van de bestuurlijke besluitvorming omtrent de wens tot het realiseren van woningbouw i.p.v. kantorenbouw.
- De planeconoom bepaalt het verwachte eindresultaat, de regiefunctionaris grondexploitaties bepaalt de voorziening. Daarnaast heeft voor beide projecten een second opinion plaatsgevonden op de schattingen in beide projecten. Voor de verliesvoorziening hebben wij de schattingen voor de nog te maken kosten en opbrengsten en de fasering beoordeeld.
- Beide projecten zijn verliesgevend zodat een verliesvoorziening is gevormd voor het verwachte tekort op eindwaarde. De verliesvoorziening voor Middenwillens is neutraal ingeschat. De verliesvoorziening voor Spoorzone is conservatief ingeschat (werkelijk verlies zal mogelijk lager uitvallen).

4.3 Ontwikkeling grondexploitaties

Gemeente Gouda

Actualisatie en bijstelling grondexploitaties

Actualisatie en bijstelling grondexploitaties

De veruit grootste balanspost met betrekking tot onderhanden projecten betreft de voorraden (grondexploitaties). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- **Prijs:** inherent gevolg van de economische crisis is dat de verkoopprijzen van woningen en dus van grond onder druk staan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

Redelijkheid belangrijkste schattings- elementen vastgesteld

Deze drie P's zijn tijdens de jaarrekeningcontrole besproken met uw medewerkers. Tijdens deze gesprekken zijn de uitgangspunten gechallenged. De grondexploitaties zijn met deze uitgangspunten per 31 december 2018 geactualiseerd. Tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze zijn gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen. Voor de toetsing van het schattingsproces rond de bepaling van de grondexploitatieberekeningen zie hoofdstuk 4.1.

Verwacht verlies op grond- exploitaties afgenomen.

Ultimo 2018 is een verliesvoorziening grondexploitaties gevormd voor een bedrag van € 5.487.530 (gebaseerd op de berekening van de eindwaarden). Vorig jaar bedroeg de voorziening € 5.927.530. Alle drie de grondexploitaties van de gemeente Gouda zijn verliesgevend, zie ook de voorgaande paragraaf.

4.3 Ontwikkeling grondexploitaties

Gemeente Gouda

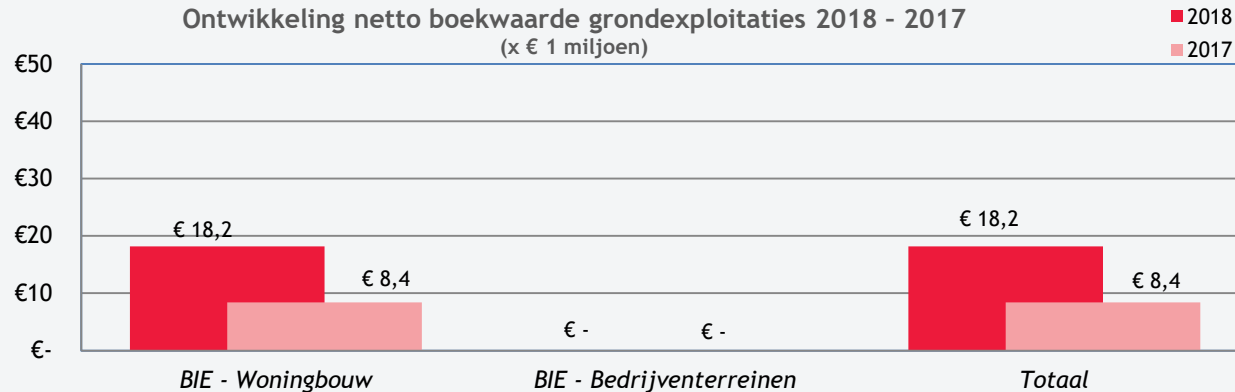
Geen sprake van
tussentijdse
winstneming

Winstneming

De gemeente Gouda heeft geen winstgevende exploitaties waardoor er geen sprake is van (tussentijdse) winstneming voor uw gemeente.

De gemeente Gouda heeft drie actieve grondexploitaties: Westergouwe fase 1 t/m 3, Middenwillens en Spoorzone. Alle drie de projecten hebben een verwacht negatief eindresultaat. Voor het verwachte verlies is een voorziening gevormd. Ultimo 2017 bedroeg de verliesvoorziening voor grondexploitaties € 5,9 miljoen. In 2018 zijn de marktomstandigheden verbeterd, echter is deze verbetering slechts beperkt tot uitdrukking gekomen in een verlaging van de verliesvoorziening. Ultimo 2018 bedraagt de verliesvoorziening namelijk € 5,5 miljoen, hoofdzakelijk vanwege de onzekerheden op het project Spoorzone. Wij hebben de hoogte van de voorziening getoetst en zijn van mening dat deze aanvaardbaar is. Op de volgende pagina gaan wij kort in op de ontwikkelingen per project.

Een uitsplitsing van de bouwgronden in exploitatie naar soort project is in onderstaand schema weergegeven.

4.3 Ontwikkeling in uw grondexploitaties

Gemeente Gouda

Ontwikkelingen Westergouwe, Spoorzone en Middenwillens in 2018

Grondexploitatie Westergouwe

Westergouwe is een woonwijk in aanleg waarbij fase 1 t/m 3 in exploitatie zijn. De overige fases zijn nog niet in exploitatie. De gronden voor de overige fases zijn verantwoord onder de MVA. Wanneer de gemeenteraad een besluit neemt om een nieuwe fase in exploitatie te nemen zal deze worden toegevoegd aan de grondexploitatie Westergouwe en zullen eveneens de financiële effecten hiervan duidelijk worden.

Voor fase 1 t/m 3 hebben we geconstateerd dat het project heeft geprofiteerd van de aantrekkende woningmarkt. Dit heeft tot gevolg gehad dat de verliesvoorziening voor een bedrag van € 1,75 miljoen kon vrijvallen. Voor het project is een second opinion uitgevoerd door een extern bureau. Uit de second opinion blijkt dat de waardering van het project aanvaardbaar is en wordt aangegeven dat de risico's voor het project beperkt zijn. In de second opinion wordt aangegeven dat mogelijk niet de gehele verliesvoorziening uiteindelijk zal worden aangesproken, wederom in de komende jaren zal kunnen vrijvallen, en het project uiteindelijk een positief resultaat zou kunnen opleveren. Wij onderschrijven het beeld dat de schattingen in het project enigszins conservatief zijn en dat vooral aan de kostenkant mogelijk ruimte aanwezig is om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen. Afsluitend zijn wij van mening dat de waardering van het project Westergouwe aanvaardbaar is.

Grondexploitatie Spoorzone

Voor het project Spoorzone is een belangrijk deel van de werkzaamheden al verricht. Nog één kavel zal uitgegeven moeten worden, en er resteren nog kosten voor het bouw- en woonrijp maken van deze kavel. De uitgifte van de kavel is echter vertraagd. Vanwege de wens om de kavel te bestemmen voor woningbouw i.p.v. kantorenbouw is in 2018 een tender uitgezet. Deze is echter mislukt, waardoor de verwachte grondopbrengsten fors naar beneden zijn bijgesteld. Naar aanleiding van de wens tot gewijzigde programmering zijn tevens de verwachte civiele kosten toegenomen.

Uit onze controle blijkt dat de aanleiding en motivatie voor de afwaardering van de verwachte grondopbrengsten, en daardoor een toename van de verliesvoorziening, toereikend zijn. De waardering van het project is aanvaardbaar.

Grondexploitatie Middenwillens

Voor het project Middenwillens is het merendeel van de werkzaamheden verricht voor het bouw- en woonrijp maken. Nog een aantal kavels en velden moet worden uitgegeven. Doordat een groot deel van de activiteiten heeft plaatsgevonden zijn de nog te maken kosten en opbrengsten voor het project van beperkte omvang. De risico's die in het project resteren zijn beperkt. Het plan is verliesgevend en voor het verwachte verlies is een voorziening getroffen. Uit de second opinion blijkt dat de resterende budgetten nog steeds enigszins aan de ruime kant zijn. Uit onze controle blijken geen bevindingen. De waardering van het project is aanvaardbaar.

4.4 Overige bevindingen

Gemeente Gouda

Dotaties
voorzieningen
groot
onderhoud te
laag

Voorzieningen voor uitvoering van groot onderhoud

De gemeente Gouda heeft meerdere onderhoudsvoorzieningen in de jaarrekening onder voorziening gepresenteerd. Het vormen van een voorziening is alleen toegestaan indien de gemeente beschikt over een geactualiseerd en vastgesteld meerjarenonderhoudsplan (MJOP). De gemeente beschikt over deze plannen. Deze zijn opgesteld voor de duur van 10 jaar. De dotaties dienen gebaseerd te zijn op deze meerjarenonderhoudsplannen. Wij hebben tijdens de controle vastgesteld dat de dotaties in de jaarrekening 2018 vaak niet in overeenstemming zijn met de dotaties zoals genoemd in de meerjarenonderhoudsplannen. Hierdoor is een bedrag van € 111.000 te weinig toegevoegd aan de voorzieningen op basis van een 10 jaarstermijn.

De gemeente bepaalt de hoogte van de dotatie echter op basis van een uitgavenperiode van 5 jaar, rekening houdend met het saldo nog aanwezig en besteedbaar in de voorziening. Het saldo, vermeerderd met de jaarlijkse dotaties is toereikend om de onderhoudsbehoefte voor de vijfjaarsperiode te dekken. Verschil t.o.v. de MJOP's (die uitgaan van een tijdsperiode van 10 jaar inclusief bijbehorende dotaties) wordt met name veroorzaakt door de MJOP voor de Brandweerkazerne waarbij in 2026 de grootste uitgaven voor groot onderhoud gedaan moeten worden en hiervoor op dit moment nog niet gespaard wordt derhalve.

Afschrijvingstermijnen
IVA niet in overeenstemming met
BBV

Immateriële vaste activa

De gemeente Gouda beschikt over een redelijk groot saldo aan immateriële vaste activa wat wordt gevormd door bijdragen aan activa in eigendom van derden € 14.663.000. Het BBV kent 4 vereisten voor het mogen activeren van deze uitgaven. Aan deze vereisten wordt voldaan. Naast deze vier vereisten dient de afschrijvingstermijn in overeenstemming te zijn met de gebruiksduur van de activa door de derden. Op basis van deze gebruiksduur dient de afschrijvingstermijn bepaald te worden. De gemeente hanteert voor afschrijvingskosten echter de door de gemeenteraad vastgestelde afschrijvingstabel voor eigen activa. Dit is niet in overeenstemming met de BBV vereisten. Wij adviseren de gemeente om voor de jaarrekening 2019 dit alsnog in overeenstemming te brengen met de gebruiksduur van de activa bij derden en tevens vast te stellen dat de activa nog in gebruik is. Wij achten op dit moment de kans op een materiële fout voor deze post beperkt.

4.4 Overige bevindingen

Gemeente Gouda

Bevindingen SiSa

Regeling G2 Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2018

Tussen de uitkeringsadministratie en het grootboek is voor vakantie-uitkeringen een verschil geconstateerd van circa € 110.000. De betalingen in de uitkeringsadministratie zijn hoger dan de lasten geboekt in het grootboek. Op basis van de uitkeringsadministratie lijkt de SiSa-bijlage voor deze regeling niet juist te zijn ingevuld en zijn de verstrekte uitkeringen voor G2/01 en G2/03 te laag verantwoord. Bedrag is lager dan de rapporteringstolerantie voor de SiSa-verantwoording maar wel hoger dan de rapporteringstolerantie van € 100.000 die de gemeenteraad heeft gesteld. Hierdoor is de schuld waarschijnlijk te laag opgenomen op de balans.

Naast dit verschil hebben wij voor de uitkeringsadministratie nog een verschil geconstateerd voor uit te voeren betaalopdrachten die per heden nog openstaan voor een bedrag van € 123.740,67. Dit bedrag is tot op heden niet afgelopen en betaald en de gemeente heeft aan gegeven dat dit verschil nog uitgezocht dient te worden. Het bedrag kan niet onderbouwd worden door verplichtingen.

4.5 Begrotingsrechtmatigheid

Gemeente Gouda

Begrotingsrechtmatigheid

Lastenoverschrijdingen in het kader van begrotingsrechtmatigheid

In totaal heeft uw gemeente circa € 265,4 miljoen aan lasten begroot na wijziging, tegenover circa € 259,2 miljoen aan werkelijke lasten in 2018. Dit is in totaal een onderschrijding van € 6,2 miljoen (2,3%). Aan baten had uw gemeente een bedrag van € 264,7 miljoen begroot na wijziging, tegenover € 268,9 miljoen aan werkelijke baten in 2018. In totaal gaat het om een hogere realisatie van baten van € 4,2 miljoen (1,6%). Naast het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten kent een gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. In 2018 is er per saldo circa € 8,0 miljoen aan de reserves onttrokken zodat het gerealiseerde resultaat € 17,6 miljoen positief bedraagt.

De gemeenteraad autoriseert de begroting en stelt de kaders voor het college vast. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid binnen de gestelde begroting. Begrotingsafwijkingen dienen tijdig gesignaleerd en gerapporteerd te worden aan de gemeenteraad. Bij begrotingsoverschrijdingen die niet gedurende het jaar zijn voorgelegd aan de gemeenteraad is formeel sprake van een onrechtmatigheid. Echter hoeven deze overschrijdingen niet altijd te worden meegewogen in het accountantsoordeel bijvoorbeeld indien de overschrijding geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerd opbrengsten of overschrijdingen bij open-einde regelingen. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten zijn de begrotingsoverschrijdingen nader weergegeven en geanalyseerd.

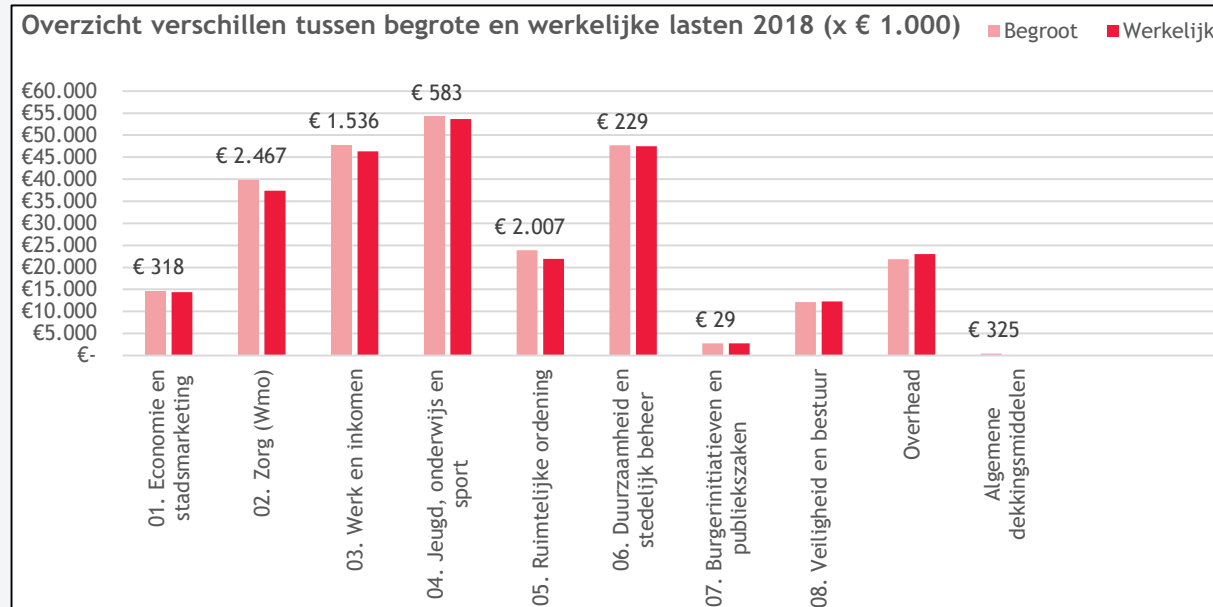
4.5 Begrotingsrechtmatigheid

Gemeente Gouda

Begrotingsrechtmatigheid

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2018, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de raad nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV. Belangrijk hierbij is dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zie hierna voor een overzicht van de lastenoverschrijdingen per programma en de overschrijdingen van investeringskredieten.

Lastenoverschrijding in programma's: 08 Veiligheid en bestuur en op Overhead

4.5 Begrotingsrechtmatigheid

Gemeente Gouda

Begrotings- rechtmatigheid

Zoals blijkt uit de figuur op voorgaande pagina is op twee programma's een begrotingsoverschrijding op de lasten te constateren. Deze zijn in te delen in de onderstaande categorieën zoals opgenomen in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV.

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt <u>niet</u> mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt <u>wel</u> mee in het oordeel
08. Veiligheid en bestuur (totaal € 117.000)	Past binnen bestaande beleid welke niet tijd signaleerd kon worden. Dit betreft met name actualisatie van de voorziening pensioenaanspraken (voormalige) wethouders op basis van begin 2019 gemaakte actuariële berekeningen.	✓	
Overhead (€ 1.172.000)	Deze overbesteding wordt gedeeltelijk gecompenseerd door hogere opbrengsten (€ 0,6 mln.). Het restant (0,6 mln.) past binnen het bestaande beleid welke niet tijdig signaleerd kon worden. Dit betreft met name hogere kosten voor inhuur personeel in de laatste maanden van 2018.	✓	

Wij verwijzen voor een inhoudelijke en meer specifieke analyse van de begrotingsafwijkingen naar de analyse opgenomen in de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2018 (hoofdstuk 5.3).

4.6 Sociaal domein uitgelicht

Gemeente Gouda

Sociaal domein
2018 bedragen
circa € 66 miljoen

Sociaal domein in de jaarrekening

De lasten van de gemeente Gouda met betrekking tot het sociaal domein bedragen over 2018 circa € 66 miljoen. In hoofdlijnen zijn deze lasten als volgt opgebouwd:

Onderdeel	2018
Jeugdzorg ZIN	€ 18.347.204
WMO ZIN	€ 20.755.772
PGB	€ 1.978.280
Participatiewet	€ 24.872.218
Totaal	€ 65.953.474

Op de hierna volgende pagina's gaan wij in op de bijzonderheden van elk van de bovengenoemde categorieën binnen het sociaal domein.

4.6 Sociaal domein uitgelicht

Gemeente Gouda

Fout PGB mede
gebaseerd op
projectiebrieven

Geraamde fout in de Persoons Gebonden Budgetten

De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Uw gemeente verstrekt de beschikkingen PGB en is verantwoordelijk voor een adequate cliëntregistratie en het vaststellen van de prestatielevering. Uit de accountantscontrole 2018 bij de SVB blijkt dat landelijk sprake is van een oordeel met beperking. Ten aanzien van de rechtmatigheidsfouten zijn de foutpercentages opgenomen in de gemeente specifieke projectiebrieven. Voor de gemeente Gouda zijn de percentages voor rechtmatigheidsfouten en voor getrouwheidsfouten voor zowel de Wmo als Jeugdzorg opgenomen in onderstaande tabel:

PGB per categorie	Financiële rechtmatigheidsfout	Financiële getrouwheidsfout
Jeugdzorg	1,06%	1,34%
Wmo	2,88%	2,96%

Rechtmatigheid fouten
PGB € 40.932

De financiële rechtmatigheidsfout voor PGB voor de gemeente Gouda bedraagt circa € 40.932 bestaande uit € 31.588 Wmo en € 9.344 Jeugdzorg. Voor de getrouwheidsfouten geldt dat deze gelijk zijn voor alle gemeenten in Nederland. De financiële getrouwheidsfout bedraagt € 44.277, bestaande uit € 32.465 Wmo en € 11.812 Jeugdzorg. Daarnaast bestaat er een verschil tussen de verantwoording in de jaarrekening en de verantwoording van de SVB van gesaldeerd € 97.158. In het kader van de rechtmatigheid nemen wij het niet gesaldeerde verschil van € 97.158 mee in onze oordeelsvorming.

Financiële fouten PGB
€ 141.435

Onzekerheden PGB
geraamd op
€ 1.978.280

De SVB toetst niet op levering van de zorg. Hierdoor is er sprake van een onzekerheid. De gemeente verkrijgt echter zekerheid door intern ingerichte processen, zoals het toekenningsproces, de controles op betalingen waardoor deze onzekerheid deels teniet kunnen worden gedaan. De processen van PGB Jeugdzorg en Wmo lopen op een aantal onderdelen verschillend, waardoor voor Jeugdzorg en Wmo niet dezelfde zekerheid wordt verkregen. Op basis van het zekerheidspercentage dat de gemeente Gouda hierdoor verkrijgt, zijn de onzekerheden voor PGB geraamd op € 1.978.280. Wij hebben een review gedaan en kunnen steunen op de werkzaamheden van de accountant van de SVB. Daarbij concluderen wij dat de formele fouten zoals geconstateerd door de accountant van de SVB geen impact hebben op het rechtmatigheidsoordeel over de jaarrekening 2018 van uw gemeente.

4.6 Sociaal domein uitgelicht

Gemeente Gouda

Onzekerheid ten aanzien van prestatielevering

Afwijkingen bij productie-verantwoordingen
€ 159.262

Resterende onzekerheid Wmo ZIN circa
€ 546.602

Wmo ZIN

De productieomvang van Wmo ZIN bij zorginstellingen bedraagt in 2018 circa € 20,7 miljoen. De toekenning van voorzieningen in het kader van Wmo ZIN vindt plaats vanuit de gemeente Gouda. De gemeente heeft derhalve zelf inzicht in de cliënten en de gemaakte afspraken. De gemeente heeft een IC-plan opgesteld waarin de wijze van verantwoorden is opgenomen. Met betrekking tot de lasten Wmo ZIN vraagt de gemeente Gouda per zorginstelling om een controleverklaring bij de productieverantwoording op basis van het landelijk protocol.

Uit onze controle blijkt dat er door de gemeente Gouda verschillen zijn geconstateerd tussen de eigen administratie en de productieverantwoordingen welke zijn voorzien van een controleverklaring. De productieverantwoordingen zijn voor € 159.262 hoger dan de lasten in de jaarrekening. Daarmee bestaat een fout omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid van deze lasten.

Tevens is van een aantal zorginstellingen geen controleverklaring ontvangen, waarmee kan worden onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. Hierdoor is sprake van een onzekerheid ten aanzien van prestatielevering, zowel omtrent de getrouwheid als rechtmatigheid van deze lasten. Uitgaande van de interne beheersing op het proces van beschikkingen tot en met betalingen bij uw gemeente, de ervaringen uit voorgaande jaren, de uitkomsten van de in 2018 ontvangen controleverklaringen en de ontvangen bestuursverklaringen ramen wij het bedrag van deze resterende onzekerheid in totaliteit op € 546.602.

4.6 Sociaal domein uitgelicht

Gemeente Gouda

Onzekerheid ten aanzien van prestatielevering	Jeugdzorg ZIN Ten aanzien van de jeugdhulp heeft de gemeente Gouda de zorg ingekocht en instellingen gecontracteerd. De toekenning van voorzieningen in het kader van Jeugdzorg ZIN vindt (gedeeltelijk) plaats vanuit de gemeente Gouda. De gemeente heeft derhalve zelf inzicht in de cliënten en de gemaakte afspraken. De gemeente heeft een IC-plan opgesteld waarin de wijze van verantwoorden is opgenomen. Met betrekking tot de lasten Jeugdzorg ZIN vraagt de gemeente Gouda per zorginstelling om een controleverklaring bij de productieverantwoording op basis van het landelijk protocol.
Afwijkingen bij productie-verantwoordingen € 172.013	Uit onze controle blijkt dat er door de gemeente Gouda verschillen zijn geconstateerd tussen de eigen administratie en de productieverantwoordingen welke zijn voorzien van een controleverklaring. De productieverantwoordingen zijn voor € 172.013 hoger dan de lasten in de jaarrekening. Daarmee bestaat een fout omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid van deze lasten.
Resterende onzekerheid Jeugdzorg ZIN circa € 1.035.260	Tevens is van een aantal zorginstellingen geen controleverklaring ontvangen, waarmee kan worden onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. Hierdoor is sprake van een onzekerheid ten aanzien van prestatielevering, zowel omtrent de getrouwheid als rechtmatigheid van deze lasten. Uitgaande van de interne beheersing op het proces van beschikkingen tot en met betalingen bij uw gemeente, de ervaringen uit voorgaande jaren, de uitkomsten van de in 2018 ontvangen controleverklaringen en de ontvangen bestuursverklaringen ramen wij het bedrag van deze resterende onzekerheid in totaliteit op € 1.035.260.
Zelfstandig voldoende grip op lasten Wmo en Jeugd	Grip op lasten Wmo en Jeugdzorg De onzekerheden in de lasten Wmo en Jeugdzorg ten aanzien van de prestatielevering van de zorg zijn voor gemeente Gouda relatief laag. Voor 2018 is voor een bedrag ad € 3.560.142 (van de € 41.081.256). Wij concluderen dat gemeente Gouda zelfstandig voldoende grip heeft op een groot deel van de lasten inzake Wmo en Jeugdzorg. Dit resulteert in een relatief beperkte onzekerheid ten aanzien van de prestatielevering van de zorg die wij hebben meegewogen in onze oordeelsvorming. De gemeente Gouda voert zelf ook diverse werkzaamheden uit om de onzekerheid te verkleinen zoals keukentafelgesprekken en onderzoeken naar de klanttevredenheid (rapportage over 2017 hebben wij ontvangen, 2018 is echter nog niet gereed) zodat de gemeente zelfstandig voldoende inzicht heeft in de prestatielevering. Op basis van onze vaktechnische regels hebben wij dit bedrag toch als onzekerheid gepresenteerd omdat er voor de prestatielevering geen expliciete koppeling kan worden gelegd tussen de verkregen informatie en de verantwoorde last.

Bijlage A: Onze controle

Bijlage B: Bevindingen Sisa-bijlage

Bijlage C: In control statement

Bijlage A

Onze controle

Doel en object van de controle	Doel en object van de controle Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Gouda, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld in overeenstemming met het BBV. Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging.
Materialiteit	Materialiteit Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 2.639.250. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 100.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn. Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.
Onafhankelijkheid	Onafhankelijkheid Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controle cliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij bevestigen dat we geen giften hebben gegeven aan dan wel aangenomen van de organisatie of haar personeel. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.

Bijlage A

Onze controle

Opdracht en controleaanpak

Opdracht en controleaanpak

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.

Onze controleaanpak is gebaseerd op een risicogerichte benadering. De controle is voornamelijk gegevensgericht omdat wij nagenoeg niet kunnen steunen op de opzet, het bestaan en de werking van de aanwezige administratieve organisatie en de daarin opgenomen beheersingssystemen. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals verkoopactiviteiten en personeelszaken. Daarnaast worden bedrijfsrisico's beoordeeld die voortvloeien uit de strategie en operaties van de gemeente Gouda. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.

De risico's met een hoge waarschijnlijkheid van het zich voordoen en mogelijk materiële impact hebben in onze controle meer aandacht gehad. Deze risico's betreffen:

- In onze controlestandaarden (NV COS) wordt expliciet het risico van management override (bewuste beïnvloeding door bestuur of management van de jaarcijfers) al belangrijk te onderkennen theoretisch risico benoemd.
- Het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels.
- Onjuiste waardering bouwgronden in exploitatie (materiele post met verschillende schattingselementen).
- De gevolgen van ongeautoriseerde handelingen in de IT systemen.

Continuïteit

Continuïteit

De waarderingen in de jaarrekening van gemeente Gouda zijn gebaseerd op de veronderstelling dat gemeente Gouda als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voortzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door het college van burgemeester en wethouders ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar.

Bijlage A

Onze controle

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële afwijkingen

Verenigbaarheid van het jaarverslag

De jaarstukken 2018 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2018 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2018 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting inclusief SiSa-bijlage en taakvelden).

In het onderdeel ‘programmaverantwoording’ van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting). De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij getoetst. Bij onze controle hebben wij geen materiële afwijkingen tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

De grondslagen van de jaarrekening 2018 zijn aanvaardbaar

Grondslagen van waardering

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2018. In 2018 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente. Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en het management dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. Wij hebben het door het college en het management toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Bijlage A

Onze controle

Fraude en non-compliance	Fraude en non-compliance Onze controle is niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Bij de planning voor de jaarrekeningcontrole, houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast hebben wij beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie. Wij hebben hiertoe kennis genomen van de frauderisicoanalyse (opgesteld door de gemeente Gouda) die begin 2016 aan de auditcommissie voorgelegd. Naar wij hebben begrepen is deze fraudeanalyse nog actueel (afgestemd met de ambtelijke organisatie van de gemeente). In de interne controlechecklisten zien wij ook ruime aandacht voor frauderisico's. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen indicaties voor materiële fraude opgeleverd. Bij de beoordeling van het risico omtrent corruptie hebben wij gekeken naar klant specifieke omstandigheden zoals de geografische plaats van de activiteiten, hebben we gekeken naar de sectoren waar corruptie meer dan gemiddeld voorkomt en hebben we beoordeeld in hoeverre buitenlandse wetgeving als de UK Bribery Act en de US Foreign Corrupt Practices Act van invloed kunnen zijn. Wij hebben aandacht besteed aan de compliance met de voor u van toepassing zijnde wet- en regelgeving en overige bepalingen voor zover wij die van belang achten in het kader van onze controle van de jaarrekening. Bij die werkzaamheden hebben wij geen materiële non-compliance geconstateerd.
Geautomatiseerde gegevensverwerking	Continuïteit geautomatiseerde gegevensverwerking De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze managementletter 2018. Uit de beoordeling van de IT-omgeving komen geen belangrijke bevindingen. De belangrijkste bevinding is het ontbreken van een vastgestelde normpositie voor toe te kennen rechten per rol/functie en periodieke review of de uitstaande rechten in overeenstemming zijn met de normposities (voor Verseon). Ten aanzien van de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn geen tekortkomingen geconstateerd. Wel willen wij hierbij benadrukken dat wij de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole hebben beoordeeld.

Bijlage B

Bevindingen SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Gouda heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst.

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2018 in het kader van SiSa worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel hierna weergegeven.

Nr.	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten			
D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016-2021			
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)			
D10	Volwasseneducatie			
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden			
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel			
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel			

Bijlage C

In control statement

Rechtmatigheids-
verantwoording
collega vanaf
boekjaar 2021

De aanleiding

Momenteel geven de externe accountants nog een verklaring af ten aanzien van de rechtmatigheid, maar vanaf het boekjaar 2021 geeft de externe accountant alleen nog een oordeel inzake de getrouwheid van de jaarrekening. Vanaf 2021 geeft het college van B&W zelf een rechtmatigheidsverantwoording af in de jaarstukken. Als gemeente is het verstandig dat u zich nu al voorbereidt. Vragen die u zich voorafgaand aan de wetswijziging kan stellen zijn¹:

1. Wat zijn uw gemeentelijke ambities aangaande de rechtmatigheidsverantwoording en het eventueel breder trekken naar een “in control statement”? En hoe raken deze ambities de inrichting van uw bedrijfsvoering?
2. Wat is er voor nodig om (als B&W) straks een rechtmatigheidsverantwoording af te kunnen geven?
3. Heeft u al voldoende expertise in huis of moet u samenwerking in de regio opzoeken?
4. In hoeverre bent u al in staat om zelf een oordeel te geven over de financiële rechtmatigheid van uw belangrijkste processen? Is uw verbijzonderde interne controle-functie bijvoorbeeld al zodanig opgezet dat, aan het eind van het jaar al een totaalconclusie getrokken kan worden met opgenomen een vertaling naar de balans en staat van baten en lasten?
5. Kan uw gemeente al eerder proberen om zelf een (deel van de) rechtmatigheidsverantwoording op te stellen, vooruitlopend op de wettelijke verplichting, en kan die verantwoording dan ook gebruikt worden voor de afstemming en voorbereiding op de externe accountantscontrole?

Uw gemeente wordt straks gevraagd een rechtmatigheidsverantwoording af te geven. Een in control statement gaat verder dan de rechtmatigheidsverantwoording. Het gaat bij een in control statement niet alleen over de risico's die bestaan op het gebied van rechtmatigheid, maar om alle risico's met een grote kans en/of impact.

¹ Rechtmatigheidsverantwoording in jaarrekening van gemeente, 5 oktober 2018, <https://vng.nl/onderwerpenindex/gemeentefinancien/begroting-en-verantwoording/nieuws/rechtmatigheidsverantwoording-in-jaarrekening-van-gemeente>

Bijlage D

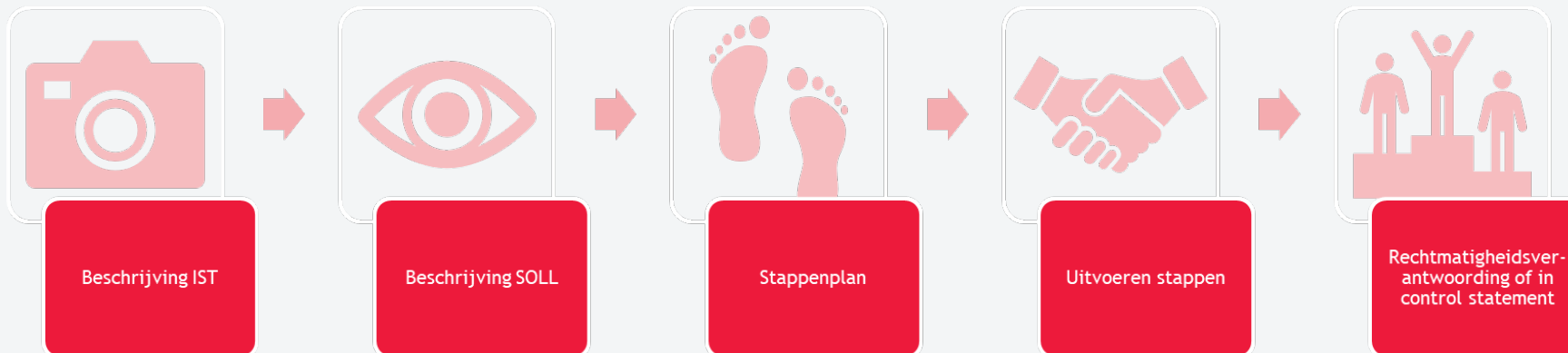
In control statement

Stappenplan rechtmatigheids- verantwoording

Hoe kom je tot een rechtmatigheidsverantwoording / in control statement?

De wettelijke wijziging is gericht op de rechtmatigheid. Veel gemeenten moeten hiervoor nog de nodige stappen zetten, hierbij kan gedacht worden aan:

1. Het in kaart brengen van de huidige situatie (IST situatie).
 - Vaststellen in hoeverre de gemeente al in staat is om zelf een oordeel te geven over de rechtmatigheid.
 - Beoordelen van het huidige interne risicobeheersings- en controlesysteem en het evalueren van de huidige verbijzonderde interne controle-functie.
2. Het bepalen welke ambities uw gemeente heeft aangaande de rechtmatigheidsverantwoording. De range loopt van een rechtmatigheidsverantwoording op enkele onderwerpen tot het in control statement. (SOLL situatie).
3. Het vertalen van de ambities naar de inrichting van de bedrijfsvoering c.q. bepalen welke stappen gezet moeten worden om de SOLL situatie te bereiken.
4. Uitvoeren van de stappen, waarbij onder andere gedacht kan worden aan de stappen: het in kaart brengen van de rechtmatigheidsrisico's en het uitvoeren van interne controles.
5. Als laatste stap het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording.

Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale organisatie bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 18 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.550 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert organisaties in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 162 landen, meer dan 80.000 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl